

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету

від «26» травня 2016 року
(протокол № 14)

СТРАХУВАННЯ

ПРОГРАМА

**обов'язкової навчальної дисципліни
підготовки бакалавра**

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

**Бердянськ
2016 рік**

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

кандидат економічних наук, доцент Кіркова Н.П., доцент Кардашова Т.М.

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету «18» травня 2016 року, протокол № 8.

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Страховання» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр», галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є економічні відносини, що виникають у сфері страхування на різних рівнях господарювання.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна викладається після вивчення дисципліни «Статистика», «Гроші і кредит» та передуює вивченню дисциплін: «Фінанси», «Інвестування».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1 **Метою** викладання навчальної дисципліни «Страховання» є формування системи знань, необхідних в сфері страхування; знайомство з теорією страхування, його економічною сутністю, з принципами організації страхового бізнесу, видами страхування і перспективами їх розвитку, зі сферою застосування страхових послуг у сучасному суспільстві; фінансовими основами страхової діяльності; значенням маркетингу та реклами у страховому бізнесі.

1.2. **Основними завданнями** вивчення дисципліни «Страховання» є ознайомлення з порядком створення, функціонування та ліквідації страхових компаній в Україні; ознайомлення з основними галузями страхування, принципами надання страхових послуг; ознайомлення з аналізом структури та розрахунку страхових тарифів, як основи фінансової стійкості страхових компаній; вивчення складу доходів та витрат страховиків, аналізу фінансових результатів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі *повинні набути таких компетентостей:*

Інструментальні:

Здатність до пошуку, оброблення, аналізу та оцінки інформації щодо соціально-економічних процесів та явищ.

Організаційна функція:

Здатність здійснювати різні види страхових операцій.

Та демонструвати такі результати навчання:

Володіти методами та інструментами аналізу фінансового стану підприємств, банків, страхових компаній, інших фінансово-кредитних установ та оцінювати ефективність їх фінансово-економічної діяльності.

Володіти навичками самостійної роботи або роботи в групі, вміти отримувати результат у межах обмеженого часу з наголосом на професійну сумлінність.

Застосовувати знання та демонструвати розуміння основ організації фінансів на підприємствах, у банківських установах, страхових компаніях, бюджетних установах, у державних фінансових органах та основ функціонування фінансового ринку.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3/90 (кредитів ECTS/годин).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Страхові послуги і особливості їх реалізації.

Страховий процес як гарант безпеки діяльності суб'єктів господарювання. Види страхових послуг. Страхування як фінансова послуга. Особливості страхування як фінансової послуги. Учасники страхового процесу. Класифікація та об'єкти страхування. Регулювання страхового ринку в країнах Європейського Союзу. Поняття, значення і продукти маркетингу в страхуванні. Маркетингові дослідження і маркетингова політика страховика. Страхові посередники. Реклама страхових послуг. Реалізація страхових послуг.

Тема 2. Порядок укладення і ведення страхового договору.

Страховий інтерес як об'єкт страхування. Поняття страхового інтересу. Інтереси страхування яких забороняється. Учасники договору страхування. Страховик і страхувальники. Вигодонабувач. Застрахована особа. Форма договору страхування. Обов'язковість правил страхування. Публічний характер договору страхування. Умови договору страхування. Порядок укладення договору страхування. Інформаційні зобов'язання страховика. Узгодження умов. Права і обов'язки страховика по договору страхування. Права і обов'язки страхувальника. Припинення дії договору страхування.

Тема 3. Страхування життя та пенсій.

Цілі і функції страхування життя. Принципи страхування життя: наявність страхового інтересу, дисконтування, участь в прибутку страховика. Викуп страхового договору. «Прозорість» страхування життя. Класифікація договорів страхування життя. Основні типи договорів страхування життя. Договори строкового страхування життя. Договори по життєвого страхування. Договори змішаного страхування життя. Розширення покриття по договорах страхування життя. Ануїтети, або рентне страхування життя. Пенсійні плани.

Тема 4. Страхування від нещасних випадків.

Обов'язкове і добровільне страхування від нещасних випадків. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві і професійного захворювання. Обов'язкове страхування пасажирів на всіх видах транспорту. Добровільне страхування від нещасного випадку. Колективне і індивідуальне страхування від нещасного випадку. Об'єкт страхування від нещасних випадків. Страхові випадки. Страхове покриття. Врегулювання виплат. Страхові тарифи. Страхування громадян які виїжджають за кордон. Страхування невідкладної допомоги (АСІСТАНС). Організація страхування громадян які виїжджають за кордон. Страхове покриття. Особливості формування страхової премії.

Тема 5. Медичне страхування.

Об'єкти і цілі медичного страхування. Основні функції регіонального медичного страхування. Обов'язкове медичне страхування його принципи. Обов'язкове медичне страхування за кордоном. Добровільне медичне страхування. Ризики, які покриваються добровільним страхуванням. Цілі і завдання добровільного медичного страхування. Класифікація видів добровільного медичного страхування. Правила і

програми добровільного медичного страхування. Порядок укладання договорів добровільного медичного страхування.

Тема 6. Страхування майна і відповідальності підприємств.

Страхування майна від вогню та інших небезпек. Об'єкти страхування і страхове покриття. Особливості договору страхування майна від вогню та інших небезпек. Основний та додатковий договори. Визначення страхової суми. Система надбавок і знижок. Прямий і непрямий збиток. Страхування майна від ризиків пошкодження водою і бою віконного скла, дзеркал і вітрин. Страхування майна від крадіжки. Страхування цінностей при транспортуванні.

Страхування загальної цивільної відповідальності. Правова основа страхування відповідальності. Цивільна (цивільно-правова) відповідальність. Типи договорів страхування відповідальності. Поліси страхування загальної цивільної відповідальності. Страхування відповідальності юридичних осіб. Страхування відповідальності виробника за якість продукції. Страхування відповідальності роботодавця. Страхування відповідальності за екологічне забруднення.

Тема 7. Сільськогосподарське страхування.

Необхідність страхування врожаю сільськогосподарських структур. Нормативне забезпечення та досвід страхування сільськогосподарських культур. Страхування сільськогосподарських культур і багатолітніх насаджень. Визначення збитку і виплата страхового забезпечення. Страхування тварин, які належать сільськогосподарським підприємствам. Страхування тварин. Які належать громадянам.

Тема 8. Страхування технічних ризиків.

Сутність та види технічних ризиків. Страхування будівельно-монтажних ризиків. Страхування монтажних робіт і після пускових гарантійних зобов'язань. Страхування машин від поломок. Страхування електронного обладнання.

Тема 9. Страхування фінансово-кредитних ризиків.

Економічний зміст страхування кредиту. Делькредерне страхування. Страхування фінансових гарантій. Організаційні форми страхування кредиту. Страхування товарних кредитів. Страхування кредитів під інвестиції. Страхування споживчих кредитів. Страхування кредитів виданих під заставу. Страхування кредитів довіри. Страхування депозитів.

Тема 10. Автотранспортне страхування.

Страхування автотранспорту каско. Страхові ризики. Умови страхування. Страхові випадки. Страхова сума. Визначення втрати товарної вартості. Види страхування вантажоперевезень Об'єкти страхування. Страхове покриття. Ризики, які можуть страхуватися. Види договорів страхування вантажоперевезень. Укладення і ведення договору страхування і врегулювання страхових випадків. Взаємовідносини сторін і розрахунки по загальній аварії в морському страхуванні. Умови страхування зовнішньоторговельних угод. Страхування вантажоперевезень. Особливості страхування зовнішньоторговельних вантажів по видах перевезень.

Тема 11. Морське страхування.

Господарське значення морського страхування. Страхування корпусу судна каско. Особливості страхування. Порядок укладення договорів. Страхування фрахту. Визначення величини премії в морському страхуванні каско. Страхування відповідальності в морському страхуванні. Страхування відповідальності вантажоперевізників. Страхування відповідальності власника судна. Обов'язки страховиків по виплаті збитків в страхуванні відповідальності. Клуби взаємного страхування.

Тема 12. Авіаційне страхування.

Особливості авіаційного страхування. Законодавча база авіаційного страхування. Обов'язкові види авіаційного страхування. Каско страхування авіаційних транспортних засобів. Добровільні види страхування. Страхування відповідальності обслуговування повітряного простору. Страхування відповідальності технічного обслуговування повітряних суден. Страхування космічних ризиків. Особливості перестраховування авіаційних та космічних ризиків.

Тема 13. Страхування майна і відповідальності громадян.

Страхування будівель. Страхування свійських тварин. Страхування домашнього майна. Страхування професійної відповідальності. Страхування громадянської відповідальності в сфері приватного життя.

Тема 14. Основи теорії й організації актуарних розрахунків.

Історія виникнення актуарних розрахунків. Сутність, особливості і завдання актуарних розрахунків. Методологічні питання актуарних розрахунків. Тарифна політика в галузі страхування. Принципи диференціації страхових тарифів.

Тема 15. Елементи математичного і статистичного апарату.

Елементи математичного і статистичного апарату, основні поняття і теореми. Елементи фінансової математики. Відсоткові ставки. Дисконтування. Фінансові ренти. Середні величини і показники варіації. Показники страхової статистики.

Тема 16. Основи тарифних розрахунків з ризикових видів страхування.

Склад і структура страхового тарифу. Визначення тарифної нетто-ставки з діючих ризикових видів страхування. Методика актуарної оцінки ступеня страхових ризиків. Розрахунок страхових тарифів із страхування від окремих ризиків. Розрахунок нормативів з окремих видів страхування. Визначення тарифних ставок для нових видів страхування. Актуарні розрахунки в добровільному медичному страхуванні. Удосконалювання тарифних ставок з добровільних ризикових видів страхування. Фінансова стійкість страхових операцій і методи її забезпечення. Статистичні показники надійності страхових компаній.

Тема 17. Основи тарифних розрахунків з страхування життя.

Історія страхування життя і виникнення наукових методів обчислення розмірів страхового фонду. Особливості побудови тарифної ставки по страхуванню життя і її структура. Таблиця смертності. Норма прибутковості. Тарифні ставки по змішаному

страхуванню життя. Комутаційні числа. Річна нетто-ставка. Нетто-ставки на випадок утрати працездатності. Брутто-ставки. Перерахунки страхових внесків у зв'язку зі зміною умов страхування

Тема 18. Математичні основи побудови резерву

Основи побудови резерву внесків по страхуванню життя. Методи оцінки програм використання резервів внесків. Грошова вартість капіталу у конкретні моменти часу. Вибір рішення при розміщенні резерву внесків.

Тема 19. Сутність і функції перестраховування.

Перестраховування історія перестраховування. Сутність і функції перестраховування. Види перестраховування. Актуарний підхід до оцінки результатів перестраховування. Форми перестраховування. Технічний аналіз випадкової величини показника результатів.

Тема 20. Програми перестраховування.

Вплив кількості ризиків на стандартне відхилення показника результатів. Формування портфеля. Коефіцієнт безпеки ймовірності розорення. Перестраховування річного ексцедента чи збитків ексцедентозбитковості (величини збитків, ділених на суму премій). Приклад програми перестраховування для випадку масових ризиків.

3. Рекомендована література

1. Базилевич В.Д. Страхування: Практикум (навчальний посібник)/ За ред. В.Д. Базилевича. —К.: Знання, 2011.- 610с.
2. Говорушко Т. А. Страхові послуги. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 376
3. Фісун І. Страхування. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 232
4. Страхування: навч. посіб. / Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк; за ред. Т.А. Говорушко. – К.: – Львів: «Магнолія 2006», 2014. – 328 с
5. Кропельницька С. О., Щур Р.І. Страхування. Навчально-методичний посібник для студентів заоч. форми навч. напрямів підготовки «Фінанси і кредит», «Облік і аудит». – Івано-Франківськ: ПП Бойчук, 2012. – 134 с.
6. Страхові послуги: навч. посібник / Д. І. Дема, О. М. Віленчук, І. В. Дем'янюк; за заг. ред. Д. І. Деми. – К.: Алерта, 2013. – 484 с.
7. Александрова М.М. Страхування: навчально-методичний посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / М.М. Александрова, О.М. Петрук, К.К. Уллубієва. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 184

Інформаційні ресурси

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу з: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Бібліотека імені В.Вернадського. [Електронний ресурс]. - Режим доступу з: <http://www.nbu.gov.ua>.

3. «Про страхування»: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 18. – Ст.78. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.

4. **Методи навчання:**

Лекція, бесіда, частково-пошуковий, фактчекінг, пошуковий, дослідні роботи; метод усного контролю: основне запитання, додаткові, допоміжні; запитання у вигляді проблеми; індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване.

5. **Форма підсумкового контролю успішності навчання - залік**

6. **Система оцінювання.** У кожного здобувача є можливість набрати в процесі навчання до 100 балів. Велика кількість тем дає можливість за кожну отримати від 2,5 - 5 балів. Враховується самостійне виконання завдань, фактчекінг, інформація наукового характеру. За умови відсутності здобувача на занятті, кожному надається можливість дистанційної роботи чи консультації і прийому готових завдань під час індивідуальної роботи з викладачем.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
65-89	добре		BC (добре)
50-64	задовільно		DE (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни